herpy

WARANY

Waran pstry

Varanus varius

Varanus varius to masywny, aktywny w dzień, nadrzewny waran ze wschodniej Australii. Osiąga do około 2 m długości wraz z ogonem, jest najbliższym żyjącym krewnym *V. komodoensis* i jako dorosłe zwierzę wymaga całego pomieszczenia lub dużej wybiegu zewnętrznego. Nie jest to zwierzę dla początkujących, a szczegółowych informacji o hodowli jest niewiele.

Rodzina: Varanidae Nazwa angielska: Lace Monitor

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**100-200 cm** długość całkowita z ogonem
Waga	**3 000-14 000 g**
Długość życia	**10-15 lat**
Aktywność	**Za dnia**
Tryb życia	**Nadrzewny i naziemny**
Środowisko	**Sawanna i lasy i łąki strefy umiarkowanej**
Trudność	**Ekspert**

HODOWLA

Min. terrarium	**400 × 200 × 200 cm** D × S × W dla 1 dorosłego osobnika
Temperatura w dzień	**28-35 °C**
Miejsce wygrzewania	**45-60 °C**
Temperatura w nocy	**18-24 °C**
Wilgotność	**40-70%**
Woda	**Miska z wodą**
UVB	**Niezbędne** Strefa Fergusona 3
Pokarm	**Owady i kręgowce**
Utrzymanie	**Pojedynczo**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Dojrzałość płciowa	**24-60 miesięcy**
Wielkość zniesienia	**4-14 jaj**
Inkubacja	**180-270 dni** przy 29-30 °C

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Załącznik II**
Załącznik unijny	**Załącznik B**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Varanus varius jest drugim co do wielkości waranem Australii. Dorosłe osobniki osiągają średnio 150-160 cm, a maksymalnie około 2 m długości całkowitej, przy czym długość ciała (od pyska do kloaki) dochodzi do 77 cm. Dzikie osobniki rzadko ważą ponad 7 kg, ale w pobliżu ludzkich osiedli i w niewoli mogą być znacznie cięższe, do 14 kg lub więcej. Samce są o 20-30 % większe od samic, mają szerszą, masywniejszą głowę i wyraźniej zaznaczony pysk. Ogon jest okrągły u nasady i bocznie spłaszczony ku końcowi.

Ubarwienie podstawowe jest ciemnoszare do niebieskoczarnego z rozproszonymi kremowymi plamkami, a głowa i pysk mają wyraźne czarne i żółte pasy, które przechodzą pod brodę i gardło. Ogon jest gęsto pręgowany w poprzek. Młode mają ostrzejszy i czystszy wzór niż dorosłe. Na południu zwierzęta są bardziej pręgowane, na północy bardziej plamiste. Istnieje też jasna forma z wyraźnymi ciemnoszarymi i żółtymi pasami na całym ciele, zwana formą Bella, spotykana zwłaszcza na zachód od Wielkich Gór Wododziałowych w Queenslandzie i Nowej Południowej Walii. Jest to dziedziczna odmiana barwna, a nie odrębny gatunek.

Gatunek został opisany w 1790 roku i jest gatunkiem typowym całego rodzaju *Varanus*. Nie dzieli się na podgatunki, ale badania genetyczne wyróżniają trzy linie rodowe: jedną w północnym Queenslandzie, jedną w głębi lądu i jedną wzdłuż wybrzeża. Najbliższym żyjącym krewnym jest *V. komodoensis*.

To silny, ciekawski i inteligentny gatunek o bardzo długich, ostrych zębach i potężnych pazurach. Gruczoły ślinowe wytwarzają toksyny wpływające na ciśnienie krwi i jej zdolność do krzepnięcia. Jad ma niewielki wpływ na człowieka, ale zęby mogą zadawać poważne rany.

Zobowiązanie na całe życie: *V. varius* potrzebuje samodzielnie zbudowanego pomieszczenia lub dużego wybiegu zewnętrznego, dużych zwierząt karmowych co tydzień oraz opiekuna, który odważy się i potrafi obchodzić z silnym, gryzącym zwierzęciem o długości 1,5-2 m. Długość życia wynosi zwykle 10-15 lat, ale w niewoli zwierzęta mogą dożyć nawet 40 lat. Koszty karmy, przestrzeń i czas są duże, a znalezienie nowego domu dla w pełni dorosłego osobnika jest trudne.

Czytaj więcej: Zwierzęta karmowe: utrzymanie i hodowla

Występowanie i środowisko

Varanus varius żyje we wschodniej Australii, od Cape Bedford na Półwyspie Jork w Queenslandzie przez Nową Południową Walię po Wiktorię; istnieje też oddzielna populacja w południowo-wschodniej Australii Południowej. Występuje zarówno na wybrzeżu, jak i daleko w głębi lądu, między innymi w dorzeczu Murray-Darling.

Terra typica to prawdopodobnie okolice Sydney w Nowej Południowej Walii.

> **Naturalny zasięg:** Australia.

ŚRODOWISKO

Varanus varius zamieszkuje lasy otwarte i gęste, lasy łęgowe wzdłuż rzek oraz suche zarośla z niskimi drzewami. Często przebywa na dużych drzewach, ale pokarmu szuka na ziemi i potrafi pokonać do 3 km dziennie. Niepokojony, ucieka na najbliższe drzewo. Młode prowadzą bardziej nadrzewny tryb życia niż dorosłe, a jedno zwierzę może korzystać z tego samego drzewa przez lata. Duże samce mają terytoria o powierzchni około 65 hektarów.

Zwierzęta są najaktywniejsze od września do maja. W chłodne dni są nieaktywne i kryją się w dziuplach, pod przewróconymi pniami lub pod dużymi kamieniami, a samce zimą przemieszczają się znacznie mniej. Jaja składane są w czynnych termitierach na ziemi lub na drzewach: samica wykopuje otwór w ścianie, składa jaja i pozwala termitom ponownie zamknąć gniazdo. Jaja leżą w termitierze 6-9 miesięcy, a samica prawdopodobnie wraca i otwiera ją, gdy młode mają wyjść.

Gatunek zjada głównie ssaki, żywe lub jako padlinę, a także owady, gady, ptaki i jaja. W lasach przybrzeżnych południowo-wschodniej Wiktorii torbacz *Pseudocheirus peregrinus* stanowił prawie dwie trzecie ofiar, często zjadane były też larwy i poczwarki chrząszczy i motyli. Zwierzęta często pojawiają się przy obozowiskach, kurnikach i koszach na śmieci.

Hodowla

TERRARIUM

Jedno dorosłe zwierzę potrzebuje terrarium o wymiarach co najmniej 400 × 200 × 200 cm (długość × szerokość × wysokość). Terrarium powinno być co najmniej dwa razy dłuższe i tak samo szerokie jak zwierzę, a największe osobniki osiągają około 2 m. Zwierzę o długości 150-160 cm potrzebuje co najmniej 320 × 160 cm. Wysokość to szacunek wynikający z tego, że gatunek bardzo dużo się wspina. Terrarium dla dwóch zwierząt musi być co najmniej o 50 % większe. Najlepszym rozwiązaniem jest duży, bezpieczny wybieg zewnętrzny, gdy pozwala na to klimat, a w przeciwnym razie całe pomieszczenie.

Młode mogą zaczynać w przestronnym terrarium o wymiarach około 120 × 60 × 80 cm, ale rosną szybko i w ciągu kilku lat trzeba je przenieść do większego. Dobrze sprawdzają się samodzielnie zbudowane pomieszczenia z wodoodpornego drewna lub płyt z przeszkloną ścianą frontową. Wszystkie łączenia muszą być szczelne, a drzwi zamykane na klucz, bo zwierzę jest silne i potrafi otworzyć proste zamknięcia.

Urządź terrarium grubymi, solidnymi konarami i półkami do wspinaczki na kilku wysokościach, stosami kamieni i kilkoma dużymi kryjówkami, zarówno suchymi, jak i lekko wilgotnymi. Jako podłoże stosuje się głęboką, lekko wilgotną mieszankę ziemi i kory, w której zwierzę może kopać, a samica składać jaja. Wszystkie źródła ciepła muszą być osłonięte, żeby zwierzę nie mogło się o nie poparzyć ani ich zerwać.

TEMPERATURA

Varanus varius jest aktywny w dzień i dużo się wygrzewa. Miejsce do wygrzewania powinno być dużą, ciepłą powierzchnią, której temperatura dochodzi do 45-60 °C. Jest to temperatura powierzchni mierzona termometrem na podczerwień, a nie temperatura powietrza. Temperaturę tła w dzień ustaw na około 28-35 °C, a w nocy może ona spadać do 18-24 °C. Musi być zapewniony duży gradient temperatur, aby zwierzę mogło wybierać temperaturę i ochładzać się w cieniu.

Wartości dla tła i nocy to szacunek wynikający z tego, że gatunek żyje w klimacie umiarkowanym do subtropikalnego i jest nieaktywny w chłodne dni. Obserwuj, czy zwierzę rzeczywiście korzysta z miejsca do wygrzewania i nie leży wychłodzone i ospałe. Zimowanie w niewoli nie jest udokumentowane, dlatego nie zostało podane. Wszystkie źródła ciepła podłącz do termostatu, a lampy osłoń siatką lub kratką.

Czytaj więcej: Ciepło i temperatura

WILGOTNOŚĆ I WODA

Gatunek nie wymaga wysokiej wilgotności powietrza, a 40-70 % to rozsądny punkt wyjścia (szacunek, nieudokumentowany dla niewoli). Terrarium powinno mieć zarówno suche strefy, jak i wilgotniejszy kąt, żeby linienie przebiegało bez problemów. Młodym sprzyja lekko wilgotne podłoże w czasie linienia.

Postaw dużą, ciężką miskę ze świeżą wodą, w której zwierzę może się całkowicie zanurzyć. Szybko się brudzi i trzeba ją opróżniać i myć co najmniej raz dziennie. Ciężka miska jest ważna, bo duże zwierzę łatwo przewraca lekką.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

OŚWIETLENIE I UVB

Jako gatunek aktywny w dzień, który dużo się wygrzewa, *Varanus varius* potrzebuje silnego światła i UVB. Stosuj mocne świetlówki lub lampy UVB (strefa Fergusona 3) nad miejscem do wygrzewania, aby zwierzę mogło leżeć blisko światła, ale też wycofać się w cień. Wymieniaj świetlówki zgodnie z zaleceniami producenta, bo emisja UVB z czasem słabnie. Najlepsze jest prawdziwe światło słoneczne, a bezpieczny wybieg zewnętrzny w ciepłej części roku to duża zaleta, o ile zwierzę nie może z niego uciec.

Światło powinno być włączone przez około 12-14 godzin latem i krócej zimą, sterowane wyłącznikiem czasowym. Zawieś lampy tak wysoko, żeby zwierzę nie mogło ich dosięgnąć.

Czytaj więcej: Światło i UVB

ŻYWIENIE

W naturze gatunek zjada głównie ssaki i padlinę, a także owady, gady, ptaki i jaja. Szczegółowe plany karmienia w niewoli nie są dla tego gatunku udokumentowane, więc główną zasadę zapożyczono od innych dużych waranów. Dorosłe dostają całe, rozmrożone zwierzęta karmowe: myszy, szczury, kurczęta i przepiórki, uzupełnione gotowanymi jajami i dużymi owadami. Podawaj pokarm długą pęsetą lub szczypcami i kładź go na czystej powierzchni, żeby zwierzę nie połykało podłoża. Młode dostają owady i małe myszy albo posiekane kawałki myszy i kurczaka, wykładane tak, by mogły jeść w spokoju.

Młode karmi się 3-4 razy w tygodniu, dorosłe około 1-2 razy w tygodniu, odpowiednio do masy ciała i ruchu. Otyłość to najczęstszy problem waranów w niewoli, bo gryzonie są tłuste, a zwierzę rusza się mniej niż w naturze. Zmieniaj gryzonie, ptaki i owady i nie podawaj więcej, niż zwierzę jest w stanie spalić. Wapń z D3 podawaj zgodnie z zaleceniami producenta. Zwierzę połyka duże kęsy w całości, więc ostre kości i plastik nigdy nie mogą trafić do pokarmu.

Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Bezpieczeństwo: *Varanus varius* jest silny i szybki, potrafi gryźć, drapać i uderzać ogonem. Zęby są długie i ostre, a ugryzienie może spowodować głębokie rany, które mocno krwawią, puchną i bolą przez wiele godzin. Rany trzeba dokładnie oczyścić i pokazać lekarzowi. Ogon potrafi mocno smagnąć, a pazury rozdzierają skórę, gdy zwierzę wspina się po człowieku. Dorosłe osobniki są niebezpieczne w obsłudze bez doświadczenia, dlatego duże zwierzęta najlepiej brać do ręki w obecności drugiej osoby.

Spokojne, przewidywalne ruchy to podstawa obsługi. Świeżo wyklute młode są często bardzo płochliwe i bronią się, dlatego trzeba im dać spokój, dopóki nie przyzwyczają się do twoich ruchów. Gdy są ciągle niepokojone, przez większość czasu się ukrywają. Później można je stopniowo oswajać, karmiąc pęsetą, aby przyzwyczaiły się do ręki. Oswojone zwierzę nigdy nie jest w pełni przewidywalne. Trzymaj je z dala od dzieci i małych zwierząt domowych.

W okresie rozrodu samce walczą, stając na tylnych łapach i mocując się ze sobą. Dlatego trzymaj zwierzęta pojedynczo, a parę łącz tylko pod nadzorem w bardzo dużym pomieszczeniu. Jak wszystkie gady, gatunek może przenosić salmonellę, więc dokładnie myj ręce po każdym kontakcie ze zwierzęciem, odchodami, wodą i terrarium.

Czytaj więcej: Kwarantanna i higiena

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

U *Varanus varius* samce są o 20-30 % większe od samic, mają szerszą głowę, wyraźniej zaznaczony pysk i często gwałtowniej reagują podczas karmienia. U dorosłych samców widoczne są zgrubienia hemipenisów u nasady ogona, ale u młodych trudno je dostrzec. Prześwietlenie rentgenowskie może wykazać skostnienia w hemipenisach dojrzałych płciowo samców. W naturze samce osiągają dojrzałość płciową przy długości ciała (od pyska do kloaki) około 42 cm, a samice około 39 cm. W niewoli zwierzęta dojrzewają po 2-3 latach, w naturze dopiero po 4-5 latach.

GODY I KOPULACJA

Varanus varius wielokrotnie rozmnażano w niewoli, poza Australią po raz pierwszy na początku lat 90. XX wieku. Okres rozrodu wyzwalają rosnąca temperatura i większa ilość pokarmu wiosną, a w naturze trwa on mniej więcej od września do grudnia. Wokół gotowej do kopulacji samicy może zebrać się do sześciu samców, które walczą o nią, stając na tylnych łapach i trzymając się nawzajem. Kopulacja może trwać kilka godzin. W niewoli samiec uporczywie podąża za samicą, wysuwając język i wykonując szarpane ruchy, a zwierzęta kopulują regularnie przez jeden do dwóch tygodni.

Samca trzeba odłączyć, zanim samica złoży jaja. Rozmnażanie wymaga bardzo dużych pomieszczeń i ścisłego nadzoru, bo agresywne samce mogą zranić samicę. Zimowanie zwierząt w niewoli nie jest udokumentowane.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Jaja składane są 22-36 dni po kopulacji. Gdy u samicy nastąpi owulacja, wygląda na wzdętą i źle się czuje, może zwisać z gałęzi, żeby zmniejszyć nacisk na narządy wewnętrzne. Apetyt spada, a przed złożeniem jaj samica odmawia wszelkiego pokarmu. Zniesienie liczy 4-14 jaj, średnio około 8. W naturze jaja składane są w termitierach.

W niewoli jaja składane są w ziemi lub korze, a podłoże musi być głębokie, wilgotne i ciepłe. Zapewnij samicy dużą, głęboką skrzynkę do składania jaj. Samice w niewoli mogą złożyć kilka zniesień w sezonie, ale ile, nie jest udokumentowane.

INKUBACJA

Jaja mają długi okres inkubacji, typowy dla dużych waranów. Stosuj perlit wymieszany z mniej więcej taką samą masą wody i utrzymuj temperaturę około 29-30 °C. Wyklucie następuje wtedy po 180-270 dniach, najczęściej po około 260 dniach. Jaj nie wolno obracać, pojemnik powinien mieć małe otwory wentylacyjne i trzeba go regularnie sprawdzać pod kątem pleśni. Czy płeć zależy od temperatury, nie jest udokumentowane.

Czytaj więcej: Inkubacja jaj

ODCHÓW MŁODYCH

Młode są często bardzo płochliwe i bronią się, więc nie należy brać ich do ręki, dopóki nie poczują się bezpiecznie. Zapewnij im wiele kryjówek, lekko wilgotne podłoże ułatwiające linienie i możliwość kopania. Wykładaj pokarm tak, by mogły jeść w spokoju: posiekane myszy, kawałki kurczaka i owady pobudzają apetyt. Karm często i oprószaj pokarm wapniem z D3. Młode prowadzą bardziej nadrzewny tryb życia niż dorosłe i potrzebują gałęzi do wspinaczki. Trzymaj młode osobno, żeby się nie stresowały i nie raniły nawzajem. Tempo wzrostu nie jest udokumentowane.

Zdrowie i częste błędy

Danych o zdrowiu właśnie *Varanus varius* jest niewiele, dlatego ten rozdział opiera się na doświadczeniach z innymi dużymi waranami. Typowe problemy to:

- Otyłość spowodowana zbyt dużą ilością gryzoni i zbyt małą ilością ruchu. Prowadzi do stłuszczenia wątroby i skrócenia życia. Utrzymuj zwierzę w formie dzięki urozmaiconemu pokarmowi i dużej przestrzeni.
- Rany od ugryzień i pazurów, często po niewłaściwej obsłudze lub walce. Dokładnie oczyść ranę i udaj się do lekarza, jeśli ugryziony został człowiek, a do weterynarza, jeśli zranione jest zwierzę.
- Problemy z kośćmi przy niedoborze UVB, wapnia i D3.

- Pasożyty jelitowe i krwi, zwłaszcza u osobników odłowionych z natury. Zleć badanie kału, gdy w domu pojawi się nowe zwierzę.
- Problemy ze składaniem jaj u samic, np. zatrzymanie jaj, które może być śmiertelne. Zapewnij samicy głęboką skrzynkę do składania jaj i udaj się do weterynarza, jeśli jest wzdęta i długo odmawia pokarmu.
- Stres i nieprawidłowe linienie przy zbyt suchych warunkach lub zbyt małej liczbie kryjówek.

Gatunek jest rozmnażany poza Australią od początku lat 90. XX wieku, ale jaka część zwierząt w handlu pochodzi z hodowli, nie jest udokumentowane. Zawsze pytaj o pochodzenie i dokumenty. Udaj się do weterynarza z doświadczeniem w leczeniu gadów, jeśli zwierzę traci na wadze, nie je albo ma rany, obrzęki lub problemy z oddychaniem.

Czytaj więcej: Typowe choroby i objawy choroby Czytaj więcej: Zakup zwierząt: odchów, odłów i transport

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.